

esse non possunt, quia illa cum sint corruptioni obnoxia, id est, transmutationi, secundum qualitatem non possunt esse subiecta incorporearum substantiarum, neque a primis substantiis moueri, neque etiam excipere primò lumen suum, sed mouentur vim influxam a cœlestibus corporibus, neque etiam per motum corporum cœlestium, nam illa non mouentur secundum proportionem mentis ad corpus, sed iuxta rationem finis, a qua circumscribuntur, & ideo quod Saturnus moueat velociore motu, quam Jupiter ab Oriente in Occidentem, hoc non est, quia vita quæ mouet Saturnum sit robustior vita quæ mouet Iouem, cum sint una & eadem: vel si dicas quod sint diuersæ vitae Saturni, non tamen est validior in comparatione ad suum cœlum, vita Iouis non moueret celerius Saturnum ab Occidente in Orientem, quam vita Iouis Iouem, quod est falsum, sed talis motus velocitas est ratione finis, quia oportet ut pariter moueat eo motu, & quia cœlum Saturni est maius, ideo celerius moueat quam Iouis, & hoc ratione corporis mobilis, & non ratione proportionis ad corpus. Dico etiam, quod non habent potestatem aliam, per quam subeant proportionem, nam queritur cuius comparatione illa proportio oriatur, nam non ad corpora, quia neque ad cœlestia neque mortalia, ut dictum est, nisi singamus alia corpora, quod est absurdum, nequa etiam ratione incorporeorum, nam non possunt destruere se inuicem, quia inferior non potest tollere superiorum, neque multo minus potest velle. Hoc est enim nefas cogitare, neque superior inferiorem, quam producit quam amat: & ideo dico, quod sunt in proportione sublimum, id est, ordine perfectionis, qui consistit in propinquitate ad primam causam exemplum, Sol est longe perfectior sua luce, quæ est ei propria, quia Sol est substantia, & lux est proprium, & lux Solis est multo perfectior lumine cum sit (ut dixi) lux proprium & in Sole, tanquam in subiecto, lumen autem extra & accidens. Nec tamen dicendum est, quod Sol sit potentior luce, aut lux lumine, idem dico de anima & facultatibus eius, & functionibus, inter quas nulla cadit proportio perfectio- nis, tamen differentia conspicua est, & ideo poterit impediri functio, & non facultas, & facultas tolli remanente anima. Forsan dices, quod istæ non sunt substantiae, & ideo oportet, ut omnia incorporea Deo solo excepto essent accidentia, dico quod in incorporeis non est sicut in anima, quæ est iuncta corpori, neque ut in Sole quod est corpus, sed tanta est perfectio producti incorporei, quod ipsum est substantia. Et ratio est quia substantia differt ab accidente vel ratione corporis, ut aqua a frigiditate, & hoc non est in incorporeis, ut manifestum est, vel quia unum sit subiectum alterius, & ideo substantia, ut est principium comparationis, & in se ipsa dicitur substantia, & ut comparatur ad extra & ad operationem suam, cuius est principium dicitur facultas: velut vita cœlestis substantia est, ut verò cœlum

pulchritudine illius delectatum mouetur ad obsequium, dicitur facultas in illa vita, & non est nisi substantia, tamen ipsius vita adeo ut sola ratione differant. Tertia differentia est, quia substantia non est in subiecto, sed facultas est in subiecto, verum in incorporeis, ut dixi, non differunt nisi sola ratione, velut pater & homo, nam pater necessariè est homo, & est substantia, ut ad aliud comparatur. Quarta differentia est ratione propriæ naturæ quæ non dependet, nam substantia non pendet sicut accidens & facultas, verum ubi genita fuit non amplius pendet: respondeo, quod in incorporeis producitur, & non repugnat productio substantiæ, quia si non repugnat generatio hominis, quod substantia, multo minus etiam incorporeorum. Relinquitur ut obicias, quoniam substantiæ incorporeæ semper fiunt, ergo nunquam sunt veræ substantiæ: ad hoc respondendum est per interemptionem, nam de vera responsione non est hic locus, quod eadem ratione qua producuntur vitæ, producuntur etiam cœli, at cœlum nihilominus est verè substantia, & magis istis mortalibus, ergo vel talis productio non est perpetua, vel, ut verius dicam, est simpliciter productio circumscripta ab omni tempore præsenti, præterito & futuro. Quare etit magis vera productio quam substantiæ mortalis, ideo contingit hic error ex dissimilitudine eorum quæ maximè similia esse videntur, nam cum accidentia producantur in tribus temporibus, & incorporeæ in nullo, substantia autem mortales solum in uno tempore, ideo productio incorporeorum videtur esse similis productioni accidentium, cum tamen productio substantiæ mortalis sit verè media inter illas, nam substantia mortalis producitur in uno tempore, accidens in omni substantia immortalis in nullo, necesse est autem extrema magis differre inter se quam a media, igitur substantiæ incorporeæ ordine & perfectione differunt, non tamen proportionem habent. Et si quis dicat, quod ultima substantia esset æquè potens, ut Deus respondeo quod non est verum, quia vel loqueris de perfectione, & ita demonstratum est, quod Deus est ipsa perfectio, ultima substantia est imperfectissima: vel loqueris de magnitudine, & ita non sunt æquales prima & ultima substantia, quia non possunt comparari, sicut lumen non potest comparari lumini, quod sit dulcius vel amarins, grauius vel leuius maius enim & minus, & æquales sunt differentiæ quantitatum, vitæ autem non habent quantitatem operationis, quia, ut dixi, est absolutissima ratione finis, neque potentiam ad aliquid, quia sunt in æterno actu, & hoc secundum philosophos, & iuxta rationem luminis naturalis, nam secus religio & fides tenent, quia supponunt mundum esse creatum, & sic potentia differentiæ ab actu quia Deus nunc creavit, & antea non creaverat, & tamen poterat creare.

Ex hoc patet, quod nulla substantia incorporeæ est finita nec infinita, nec extensa nec contracta, quia omnia ista pertinent

Com.